

Internationella domstolens utlåtande om Israels skyldigheter som ockuperande makt

Den **18 december 2024** antog **FN:s generalförsamling (UNGA) resolution 79/232**, där man begärde ett **rådgivande yttrande** från **Internationella domstolen (ICJ)** om *"Israels skyldigheter i förhållande till närvaron och verksamheten för Förenta Nationerna, andra internationella organisationer och tredjeländer i och i relation till det ockuperade palestinska territoriet (OPT)."*

Den **22 oktober 2025** levererade **ICJ sitt rådgivande yttrande**, där man behandlade det rättsliga ramverk som reglerar Israels skyldigheter som **ockuperande makt** och dess ansvar gentemot Förenta Nationerna, andra internationella organisationer och tredjeländer som är engagerade i humanitära och utvecklingsrelaterade aktiviteter i OPT.

Domstolen **bekräftade sin jurisdiktion** enligt **artikel 65 i ICJ:s stadga** och **artikel 96 i FN-stadgan**, och bekräftade att generalförsamlingen var behörig att begära dess vägledning. Den **avvisade invändningar** om att begäran var av politisk natur eller överlappade med frågor som behandlas i domstolen i fallet *Sydafrika mot Israel (tillämpning av konventionen om förebyggande och bestraffning av folkmord)*. Eftersom det inte fanns något **"tvingande skäl"** att **avböja begäran**, betonade domstolen att frågan var av **rättslig karaktär** och låg väl inom dess rådgivande funktion.

Det är avgörande att betona att **ICJ:s mandat i detta fall var tolkande, inte utredande**. Domstolen **hade inte i uppdrag att verifiera eller bedöma Israels faktiska agerande**, utan att **förtydliga Israels rättsliga skyldigheter** enligt internationell rätt som ockuperande makt och FN-medlemsstat. Även om domstolen var medveten om många FN- och medierapporter som påstod brott i Gaza och på Västbanken, gjorde den ingen oberoende bedömning eller avgörande om dessa fakta. Den kontextuella information som presenteras här om Israels handlingar och humanitära förhållanden är därför **inte hämtad från själva det rådgivande yttrandet**, utan från **offentligt tillgängliga och väl dokumenterade källor** som bidrar till att belysa betydelsen och allvaret i domstolens slutsatser.

Israel är en ockuperande makt

ICJ bekräftade att **Israel förblir en ockuperande makt i Gazaremsan** och andra delar av **det ockuperade palestinska territoriet** i enlighet med **artikel 42 i 1907 års Haagreglemente** och **1949 års fjärde Genèvekonvention**, trots det så kallade *"uttåget"* 2005. Även om Israel drog tillbaka sin permanenta militära närvaro och bosättningar från Gaza vid den tiden, noterade domstolen att Israel fortsätter att **utöva effektiv kontroll över gränser, luftrum, territorialvatten, befolkningsregister och viktig infrastruktur**, och där-

med upprätthåller den grad av auktoritet som definierar en ockupation enligt internationell rätt.

Domstolen klargjorde att **effektiv kontroll**, inte **fysisk stationering av trupper**, avgör om en ockupation föreligger. Följaktligen **bär Israel hela skalan av rättsliga skyldigheter** som en ockuperande makt, inklusive **skyldigheten att skydda civila**, säkerställa **allmän ordning och säkerhet** samt respektera **den ockuperade befolkningens suveränitet och rättigheter** enligt internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter.

Skyldighet att säkerställa civilbefolkningens välfärd

Enligt **artiklarna 55 och 56 i fjärde Genèvekonventionen** har en **ockuperande makt det primära och direkta ansvaret** för att säkerställa **livsmedelsförsörjning, medicinsk vård och folkhälsa** för befolkningen under dess kontroll. Dessa är **icke-förhandlingsbara skyldigheter**, som ska uppfyllas **på ockupantens bekostnad**.

Endast när den ockuperande makten **verkligen inte kan** tillgodose befolkningens behov får den acceptera och underlätta hjälpinsatser från andra stater eller opartiska humanitära organisationer. Även då ålägger **artikel 59** den att **"godkänna och underlätta"** sådana insatser **"med alla medel som står till dess förfogande"**. Varje **hinder eller begränsning** av hjälpinsatser strider mot konventionen och, om det orsakar brist eller svält, kan det utgöra en **allvarlig överträdelse** och ett **krigsbrott** enligt internationell sedvanerätt.

Domstolens yttrande identifierar dessa skyldigheter i abstrakta rättsliga termer; det **bedömer inte Israels agerande** i Gaza. Ändå har omfattande rapporter från FN och humanitära organisationer dokumenterat utbredda restriktioner för livsmedel, bränsle och medicinska förnödenheter — förhållanden som nära överensstämmer med de rättsliga förbud som ICJ beskrivit.

Förbud mot svält och kollektiv bestraffning

ICJ **bekräftade** att **svält av civila som en metod för krigföring är absolut förbjudet** enligt **artikel 54 i tilläggsprotokoll I (1977)**, **artiklarna 55–59 i fjärde Genèvekonventionen** och **regel 53 i internationell sedvanerättslig humanitär rätt**. Förbudet omfattar varje politik eller handling som berövar en civilbefolkning föremål som är oumbärliga för dess överlevnad, inklusive livsmedel, vatten, bränsle och mediciner.

Även om domstolen inte bedömde bevis för agerande på platsen, klargjorde den att **avsiktlig hindring av hjälp** eller **manipulation av viktiga förnödenheter** kan motsvara **allvarliga överträdelser** och **krigsbrott** enligt internationell rätt. Den **rättsliga standarden** är därför tydlig, även om domstolen inte själv tillämpade den på faktiska omständigheter.

Oberoende rapporter från FN-organ och humanitära organisationer indikerar att restriktioner som införts i Gaza har resulterat i **akut hunger och medicinsk kollaps**. Även om dessa rapporter inte granskades av domstolen, illustrerar de den **typ av situation som ICJ:s rättsliga resonemang direkt adresserar** — en där avsiktlig deprivation av nödvän-

digheter skulle utgöra **användning av svält som en krigsmetod** och en **form av kollektiv bestraffning** som är förbjuden enligt **artikel 33 i fjärde Genèvekonventionen**.

Domstolen bekräftade också att sådana förbud är **icke-upphävbbara**. Även i situationer med väpnad konflikt eller legitima säkerhetsproblem kan **stater inte åberopa säkerhetsargument för att rättfärdiga överträdelser av tvingande normer i internationell rätt**, inklusive förbuden mot svält, kollektiv bestraffning och nekande av självbestämmande. Dessa skyldigheter är **absoluta och bindande**, oavsett militära eller politiska omständigheter.

Skyldigheter som medlemsstat i Förenta Nationerna

Som **FN-medlemsstat** är Israel skyldigt att **samarbeta i god tro** med organisationen enligt **artiklarna 2(2) och 2(5) i FN-stadgan**, och att respektera **privilegier och immuniteter** för Förenta Nationerna, dess organ och personal enligt **artikel 105 i stadgan** och **1946 års konvention om Förenta Nationernas privilegier och immuniteter (CPIUN)**. Dessa skydd gäller även under väpnade konflikter och ockupationer.

ICJ bekräftade att Israel måste **respektera och skydda FN:s personal, egendom och lokaler** och **tillåta och underlätta verksamheten för FN:s organ**, särskilt de som är engagerade i humanitär hjälp, såsom **UNRWA**. Domstolen gjorde inga konstateranden om specifika incidenter, men betonade att störningar i FN:s verksamhet eller attacker mot dess personal skulle utgöra **allvarliga överträdelser av internationell humanitär rätt**.

För kontext rapporterar FN-källor att mellan **oktober 2023 och slutet av 2025** dödades **mer än 190 FN-anställda** — nästan alla från UNRWA — i **israeliska militära operationer i Gaza**, vilket markerar det **högsta antalet offer bland FN-personal** sedan 1945. FN:s anläggningar och skolor, vars koordinater hade tillhandahållits israeliska myndigheter, attackerades upprepade gånger. Även om ICJ inte bedömde dessa fakta, definierar dess yttrande det rättsliga ramverk inom vilket sådana handlingar måste utvärderas.

Israel får inte hindra det palestinska folkets självbestämmande

Rätten till självbestämmande för folk är en **tvingande norm i internationell rätt (jus cogens)** och en hörnsten i FN-stadgans system. Den återspeglas i **artiklarna 1(2) och 55 i FN-stadgan**, **artikel 1** i både **ICCPR** och **ICESCR**, och erkänns som en **erga omnes**-skyldighet gentemot hela det internationella samfundet.

I sitt rådgivande yttrande från 2025 fastställde domstolen att Israel **inte får hindra det palestinska folkets utövande av denna rätt**, inklusive genom att **hindra FN:s eller staters verksamhet** som bidrar till deras välfärd och utveckling. Att utvidga israelisk inhemsk lag eller administrativ kontroll till OPT, konstaterade domstolen, är **oförenligt med dessa skyldigheter** och hindrar palestinskt självstyre.

ICJ erinrade om sitt **rådgivande yttrande från 2024**, som hade deklarerat **israeliska bosättningar på Västbanken olagliga** och krävde att Israel **upphör med expansion, evakuerar befintliga bosättningar och tillhandahåller kompensation**. Även om yttrandet från 2025 inte granskade senare utvecklingar, indikerar offentliga uppgifter att Israel **fortsatt att expandera bosättningar**, och politiska ledare har **offentligt förespråkat annektering**. Dessa observationer, hämtade från externa rapporter, ger kontext för att förstå den fortsatta erosionen av palestinskt självbestämmande i ljuset av domstolens tidigare beslut.

Slutsats

Internationella domstolens rådgivande yttrande från 2025 representerar en avgörande bekräftelse av de rättsliga skyldigheter som reglerar Israels närvaro i det ockuperade palestinska territoriet. Det klargjorde, men dömde inte, Israels plikter som ockuperande makt, FN-medlemsstat och deltagare i den internationella rättsordningen. Domstolens roll var att **definiera rätten**, inte att **bedöma bevis eller tilldela skuld** — en åtskillnad som bevarar rättslig opartiskhet samtidigt som den erbjuder en bindande tolkning av internationella normer.

Ändå tillhandahåller yttrandet ett **tydligt rättsligt ramverk** inom vilket Israels handlingar kan utvärderas av andra behöriga organ. Det fastställer att:

- Israel förblir **ockuperande makt** i Gaza och på Västbanken;
- Det bär det **primära ansvaret** för civilbefolkningens välfärd;
- Det måste **respektera FN:s verksamhet och skydda humanitär personal**;
- Det får **inte hindra palestinskt självbestämmande**; och
- Det måste **avstå från allt beteende som motsvarar svält, kollektiv bestraffning eller annektering**.

Domstolen upprepade också att **dess skyldigheter är absoluta och icke-upphävbbara**. Säkerhetsöverväganden, oavsett hur allvarliga, **kan inte lagligt åsidosätta tvingande normer** som förbuden mot svält, kollektiv bestraffning och nekande av självbestämmande.

I ljuset av ICJ:s slutsatser och den växande mängden bevis om förhållandena i Gaza och på Västbanken bör **FN:s generalförsamling nu överväga att begära att Internationella brottmålsdomstolen (ICC) utvärderar Israels agerande** i ljuset av **de provisoriska åtgärderna från 2024, det rådgivande yttrandet från 2024 och det rådgivande yttrandet från 2025**. Ett sådant initiativ skulle flytta fokus från klargörande till **ansvarsskyldighet**, och säkerställa att överträdelser av tvingande normer utsätts för rättslig granskning.

Vidare skulle generalförsamlingen kunna utvidga denna undersökning till att omfatta **skyldigheterna för FN:s organ och medlemsstater själva**, och bedöma huruvida deras handlingar — eller passivitet — har uppfyllt standarderna för god tro och samarbete som krävs enligt FN-stadgan och internationell rätt.

ICJ:s rättspraxis tillhandahåller således inte bara en rättslig förklaring utan också en **väg till efterlevnad**. Att upprätthålla dessa beslut är avgörande för att bevara integriteten i in-

ternationell rätt, Förenta Nationernas trovärdighet och de universella principerna om rättvisa och mänsklighet som båda vilar på.